

СОЦІАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ

УДК 159.922:316.362.4:364-782.44

Бевз Г.М., Мельничук Т.І.

МОТИВАЦІЯ ДО УСИНОВЛЕННЯ ТА ПРИЙОМНОГО БАТЬКІВСТВА ЯК ЧИННИК ПРОГНОСТИКИ ЇХ УСПІШНОСТІ

Бевз Г.М., Мельничук Т.І. Мотивація до усиновлення та прийомного батьківства як чинник прогностики їх успішності. Стаття присвячена вивченню виникнення мотивації у сімей до усиновлення та прийомного батьківства. Мотивація розглядається як чинник прогностики ефективності усиновлення, що передбачає пошанування суб'єктності дитини та узгодженість нормативних завдань прийняття некрівної дитини в сім'ю з очікуваннями дорослих. Підтверджено, що цей процес є двонаправленим: з боку дорослих орієнтований на задоволення потреби в дитині і батьківстві, а з боку дитини – на її потребу в догляді та забезпеченні захисту. Встановлено, що мотивація до усиновлення та прийомного батьківства є одним із основних чинників подальшого забезпечення ефективності всього процесу. Проходження тренінгової програми підготовки до прийняття в свою сім'ю некрівної дитини розглядається як позитивна практика задля організації рефлексивного процесу у дорослих.

Ключові слова: усиновлення, прийомна сім'я, мотивація, тренінгова підготовка, ефективність, автобіографічна пам'ять дитини.

Бевз Г.М., Мельничук Т.І. Мотивация к усыновлению и приемному родительству как фактор прогностики их успешности. Стаття посвящена изучению возникновения мотивации в семье к усыновлению и приемному родительству, как средству активизации их желания «иметь» ребенка. Мотивация рассматривается как фактор прогностики эффективности усыновления, которая предусматривает уважение субъектности ребенка и согласованности нормативных задач принятия некровного ребенка в семью с ожиданиями взрослых. Подтверждено, что этот процесс является двусторонним: со стороны взрослых ориентирован на удовлетворение потребности в ребенке и родительстве, а со стороны ребенка – на его потребность в уходе и защите. Установлено, что мотивация к усыновлению и приемному родительству является одним из основных факторов дальнейшего обеспечения эффективности всего процесса. Прохождение тренинговой программы будущими приемными родителями рассматривается как положительная практика организации у них рефлексивного процесса.

Ключевые слова: усыновление, приемная семья, мотивация, тренинговая подготовка, эффективность, автобиографическая память ребенка.

Постановка проблеми. Прийняття в сім'ю некрівної дитини на правах сина чи доньки має багатовікову історію, емоційно сповнену переживаннями дорослих і дітей. Ставлення до усиновлення є неоднозначним. На жаль, на теренах пострадянського суспільства укоренилось твердження, що усиновлення є на кшталт другосортного у порівнянні з кривними зв'язками: усиновлена дитина постійно перебуває у зоні ризику відторгнення як чужа, нерідна. Водночас і самі дорослі усиновителі теж зазнають тривоги «розкриття» таємниці усиновлення, яка і досі зберігається в правовому полі України. Ця діюча в Україні правова норма «таємниці усиновлення» обмежувально впливає і на проведення досліджень в цій сфері знань, роблячи її недоступною для науковців і ставлячи досвід практики єдиною доступним матеріалом для наукового осмислення та опосередкованого вивчення. Посилення світового інтересу до питань захисту дітей та їх прав на інформацію про своє походження вимагає змін в ситуації, що склалася в Україні. Необхідність проведення досліджень у цій сфері знань постає як нагальна проблема, наукове осмислення якої може слугувати інтересам дітей та дорослих, які зробили крок в напрямку усиновлення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання усиновлення раніше не були предметом уваги вітчизняних науковців, і лише окремі описи із власного досвіду усиновителів можна було зустріти в публічних виданнях. Ратифікація Україною конвенції ООН про права дитини ініціювала відкриття для науковців та практиків теми прийняття в сім'ю некрівної дитини, в тому числі і на правах сина чи доньки, що знайшло своє відображення в працях Г. Бевз, Т. Бондаренко, Т. Мельничук, Н. Лукьяненко, Ю. Удовенко.

Метою цієї статті є розкриття практики роботи із мотивацією кандидатів на усиновлення як чинника прогнозу його успішності. Перед нами були *поставлені завдання* здійснити аналіз описаних випадків усиновлення дітей на предмет аналізу мотивації дорослих до усиновлення, а також можливості прогнозування його успішності. Матеріалом для дослідження послугували бесіди з кандидатами в усиновлення та прийомне батьківство, спостереження та аналіз практики ведення випадків усиновлення та прийомних дітей, включені спостереження та історії усиновлення, які написані самими усиновителями як наративи.

Виклад основного матеріалу і результатів дослідження. Накопичений досвід роботи з кандидатами на заміне батьківство доводить, що перш за все ідея прийняття некрівної дитини у свою сім'ю виникає у бездітних шлюбах, де усиновлення слугує засобом задоволення особистих потреб збереження

сім'ї та стабілізації подружніх взаємин. Такі сім'ї переважно переслідують особисту мету - зробити своє сімейне життя більш змістовним і мати «своє продовження» в дітях. Прагнення дорослих мати повноцінну сім'ю, тобто сім'ю з дітьми, які мають «народитися у природний спосіб», виступає червоною ниткою у мотивації до усиновлення. Це, у свою чергу, спонукає подружжя до зусиль (інколи надмірних) в напрямку дій по імітації вагітності, уникнення прямих питань в родині та постійній напрузі відносно контактів із оточуючими, що зумовлює сім'ї до переїздів, зміни місця роботи тощо. У ситуації прийняття дитини до прийомної сім'ї подружжя «може собі дозволити» не імітувати вагітність. Однак сила бажання «мати» дитину наскільки сильна у бездітних пар, що і в ситуації прийомного батьківства перший час вони, як і усиновителі, забувають про власне життя і повністю «поринають» у турботи про дитину аж до позбавлення її власного простору із відторгненням права дитини на її власну історію походження. Встановлено, що прагнення розглядати прийняту дитину як продовження власної історії життя є домінуючим в цих ситуаціях.

Водночас було виявлено, що бездітність сім'ї не є простим чинником усиновлення і тим більше гарантом його успішності. Виявлені мотиваційні процеси засвідчують, що усиновлення дитини супроводжується обміркуванням усіх сторін сімейно-соціального життя подружжя і бажаності можливих змін. Доведено, що розуміння поняття «усиновлення» сім'єю пов'язується з поняттям усвідомлення батьківства як чинника формування самосвідомості особистості дорослих в умовах створення нової сім'ї. Водночас було виявлено, що жінки втричі частіше проявляють ініціативу до усиновлення, ніж чоловіки (78,0% та 22,0% відповідно). Проте остаточне рішення щодо усиновлення дитини в більшості випадків подружжя приймали спільно (75,0%), а також в обговоренні з усіма членами родини, зокрема як кривними, так і вже усиновленими дітьми, бабусями та дідусями навіть тьотями і дядями та свояками (25,0%). Така ситуація спостерігається практично у всіх областях України, а також характерна і міждержавному усиновленню.

Оцінка прийнятних рішень про усиновлення свідчить про їх вагомість та наповненість життєвим сенсом. Результати інтерв'ю свідчать, що **75,0%** сімей попередньо обмірковували рішення про усиновлення: з них 44,0% досліджуваних усиновили дитину, яку вони першою побачили, а 21,0% - лише в результаті трьох – п'яти спроб пошуку. Деякі сім'ї (10%) до такого рішення йшли від трьох до десяти років (серед них 82,0% – це сім'ї, які не мали власних дітей). При цьому **25,0%** сімей прийняли рішення щодо усиновлення дитини спонтанно, під впливом емоцій симпатії, що в одному випадку виступає результатом ситуативної зустрічі з «обездоленою гарною дитиною», а в іншому – наслідком травматичних подій, які стосуються історії життя самих усиновлювачів. Прикладом такого рішення може бути ситуація усиновлення осиротілої знайомої дитини із сусіднього села, мати якої зненацька померла. Переважно таке спонтанне включення в життя дітей відмічалось тими сім'ями, які вже мали в сім'ї дітей (кривних чи усиновлених), тобто, мали як власний батьківський досвід, так і позитивний досвід замінного догляду, і виявляли здатність до емоційно-дієвої підтримки.

Результати нашого дослідження підтвердили дані інших досліджень в сфері замінного догляду за дітьми щодо ролі мотивації в становленні успішного замінного батьківства: від того, яка мотивація рухає усиновлювачами, суттєво залежить і подальша розбудова новоствореної сім'ї та доля в ній дитини [2; 7; 8; 12].

Розглядаючи конструктивним напрямом розвитку сім'ї усиновлювачів їхню здатність надавати тривалий догляд дитині до повноліття із збереженням надалі їхніх родинних стосунків, ми здійснили аналіз різних аспектів мотиваційних спонук дій усиновителів та виявили в них як зовнішню, так і внутрішню обумовленість. Водночас, відповідно до критеріїв збереження психічного та фізичного здоров'я дитини, ми оцінили виявлені мотиви за параметрами конструктивності чи деструктивності.

До *конструктивних мотивів*, які носять розвивальний, життєво-стверджуючий характер, ми віднесли такі: продовження роду; самореалізація «як батьків» в дітях та бажання підготувати дитину до життя; бажання мати велику дружню сім'ю та надати дитині відчуття благополуччя засобом створення відповідної атмосфери в родині; мотиви надання дитині стартових можливостей для розвитку та соціальної стабільності; готовність ділитися власними життєвими вміннями та бути здатними їх передавати дітям у прийнятний для них спосіб, а також мотив розширення родини, а саме: мати повноцінну сім'ю з братиками та сестрами. З аналізу анкет сімей (100%), які успішно адаптувалися до нової ролі і після усиновлення вже пройшло більше п'яти років), ми встановили, що саме зазначені вище конструктивні мотиви спонукали їх до усиновлення (у 86,0%). Водночас, 14,0% сімей зазначили, що вони усиновили дітей з релігійних мотивів, однак з часом вони почали відчувати і особистісну значущість набутих сімейних цінностей усиновлення.

Аналіз анкет сімей, що мають часті конфлікти з дітьми після усиновлення, та сімей, які висловили бажання до скасування усиновлення, дозволив виявити ряд *деструктивних мотивів*, що й об'єднало всі ці сім'ї у одну групу респондентів. Серед *деструктивних мотивів*, як потенційно ризикованих для усиновленої дитини, нами були виокремлені такі: страх самотньої старості, потреба допомоги по господарству, самоствердження за рахунок дитини (піднесення власної значущості, здійснення подвигу, бажання отримати овації на свою адресу), порушення емоційних стосунків з власними дітьми та прагнення їх компенсувати засобом усиновлення; мотив набуття нового «сенсу життя», зменшення почуття власної неповноцінності,

прагнення отримати матеріальні вигоди, бажання знайти компаньйона кривній дитині-інваліду, бажання «замолити» гріхи молодості тощо. Мотив уникнення самотності особливо проявляється у бездітних сім'ях, а також у ситуації достатку усиновлювачів, які прагнуть передати дітям свої надбання: матеріальні, інтелектуальні, практичні тощо. Також в цих ситуаціях усиновлювачі вказують на емоційні проблеми, як-то страх перед невпинним старінням і ситуаціями власного недугу, що втілюється в словах: «Щоб було кому на старості води подати».

Практика показує, що прийняття некривної дитини у сім'ю – дуже відповідальний крок, який має відкривати горизонти як для подружжя, так і для прийнятої в їхню сім'ю дитини, тобто формувати напрям її перспективного розвитку. З аналізу всіх анкет указаних вище респондентів виявлено, що практично 65,0% з них відмічали саме вище наведені конструктивно орієнтовані мотиви. Водночас нами було виявлено тенденції поєднання конструктивних мотивів із певними проявами деструктивних (в 24% сімей), які після проходження сім'єю відповідних тренінгів вже у повторному анкетуванні змінювалися на конструктивні. 11% сімей висловлювали тільки деструктивні мотиви (навіть після ряду співбесід та відповідних тренінгів), що надалі могли б спричинити скасування усиновлення. Тож виокремлені негативні мотиваційні чинники ми згрупували в такі блоки негативних мотивів, які можуть нести деструктивність та ризики. Це такі, як:

- прагнення замінити «втрачену» кривну дитину, намагаючись зменшити душевний біль через пошук її заміни. Наше дослідження підтверджує вже раніше отримані дані, що при такій мотивації усиновлювачів важливо почекати поки «заживуть рани», відновиться душевна рівновага, щоб вони змогли прийняти усиновлену дитину такою, як вона є, не порівнюючи її з втраченою [3; 5; 6]. Саме за таких умов їхнє рішення може бути свідомим;

- прагнення зберегти порушенні подружні стосунки; але науковцями доведено, що поява дитини в сім'ї завжди супроводжується зростанням труднощів життєдіяльності і взаємин подружжя, збільшенням фізичних навантажень та фінансових витрат, зміною та перерозподілом виховних ролей чоловіка та жінки в сім'ї тощо. Науково встановлено, що за таких умов сім'ї теж варто почекати, спочатку з'ясувати і вирішити свої особисті негаразди, оскільки прихід нового члена родини лише додасть проблем і поглибить існуючу дисгармонію взаємин [10];

- тиск найближчої рідні на предмет появи дитини в сім'ї: коли рідні постійно тиснуть на можливу появу дітей у родині і при кожній зустрічі з сім'єю виникає тільки одне питання: «Коли ви «заведете» дітей?». Нами було підтверджено, що рішення про усиновлення дитини в родині має бути обов'язково особистим, тобто таким, яке не залежить від прабатьків (дідусів та бабусь) чи інших родичів, однак воно має бути узгодженим з ними як членами родини;

- неможливість народити другу дитину: досить поширеною мотивацією до усиновлення є ситуація, коли кривній дитині «немає з ким гратися» і коли бажану усиновлену дитину вважають потенційним братиком чи сестрою. Усиновлена дитина, зазвичай, сама потребуватиме індивідуальності та переваги в грі, подільності іграшок та ін., що ускладнить взаємини з кривною дитиною, якій краще в цей період стати учасником програми дошкільної освіти в садочку, сприяючи розширенню кола її спілкування з ровесниками в школі чи серед сусідів-однолітків у своєму оточенні [5; 10].

Ці названі мотиваційні «приховані» бажання використати дитину для вирішення своїх власних проблем, як правило важко і не належною мірою усвідомлюються респондентами, тим самим створюючи ризики формування стосунків прихильності між дорослими та дітьми. Практично завжди батьки, які зважуються на усиновлення за цих обставин, залишаються розчарованими або відмовляються від дитини.

Таким чином, ми ще раз переконалися, що здатність усиновлювачів звирятати свій мотив зі здатністю любити дитину і готовністю підтримувати благополуччя дитини у своїй родині, не відчувуючи себе при цьому жертвою обставин, є особливо важливим. Відмінною рисою усиновлення дитини від державних форм влаштування у замісних сім'ях є саме здатність полюбити дитину і прагнути створити стосунки прихильності. На це вказує перевага мотивації, яка спрямована на особливе поєднання з дитиною, що налаштовує дорослих на емоційний взаємообмін з дітьми щодо власної та їхньої історії, майнових цінностей, приватності життя, територіальності, що представлена в частці житла, світосприймання та розуміння соціального життя і своєї ролі в ньому аж до самопожертви. Останній акт ми не розглядаємо як конструктивний, навіть в умовах кривної сім'ї. Однак його наявність в ситуації усиновлення може вказувати на глибину прагнень дорослих щодо включення в особистісне життя усиновлених дітей. Психологічні дослідження засвідчують, що відчуття єдності й сумісності зростає із збільшенням характеристик подібності та емоційного прийняття [5].

У цій позиції прийняття некривної дитини в прийомну сім'ю і усиновлення дитини має різний напрям організації соціальної підтримки. Посилення характеристик «подібності» є важливим в обох ситуаціях. Однак надання дитині права на індивідуальність та унікальність має постати як предмет роботи психолога із сім'ями: в першому випадку задля збереження генетичної пам'яті дитини і допомоги їй надалі у соціальному становленні, а в другому – вище назване посилюється ще й задачами сімейної та родинної інтеграції. Збереження історії походження дитини, активізація уваги дорослих щодо індивідуальних проявів дитини, допомога дитині у розумінні себе та своїх інтенцій має постати предметом уваги як усиновителів,

так і прийомних батьків. Також слід відмітити, що при національному усиновленні відсутня психологічна підготовка подружжя до усиновлення, а також механізм оцінки їхньої соціально-психологічної готовності, що теж може вносити зміни в мотиваційний процес усиновлення, особливо щодо його якісних характеристик. У ситуації іноземного усиновлення слід відмітити, що його відкритість, публічність та соціальне заохочення може послужити мотиваційним чинником, однак експерти це не відмітили. Це може бути пов'язано із відсутністю подібної практики при вітчизняному усиновленні і ствердженні діючих норм, за якими працюють соціальні працівники. У процесі дослідження ми встановили, що прийняття рішення щодо усиновлення неможливе без взаєморозуміння та підтримки близьких, друзів, громади (у тому числі і релігійної). Свідченням цього є той факт, що 90,0% усиновлювачів відкрито обговорювали свої наміри з близькими, друзями і тільки 10,0% приймали таке рішення лише в подружньому обговоренні. Застосування методу вивчення випадку засвідчило варіативність поєднання конструктивних та негативних мотивів усиновлення, серед яких досить часто мали місце інфантильні, незрілі потреби дорослих, фіксовані на омріяних орієнтирах, спогадах дитинства, нереалізованих власних потребах, «сліпому» наслідуванню різного характеру стереотипів. Натомість у ситуації прийомного батьківства вимога попередньої тренінгової підготовки виступає дієвим підґрунтям для рефлексивного процесу перегляду власних мотивів прийняття некресної дитини в сім'ю. Проведений аналіз мотиваційних спонук показав, що робота з кандидатами в замінні батьки має включати такий тренінговий курс, що має скеровувати дорослих на усвідомлення власних дій.

Висновки. Результати дослідження свідчать, що для повноцінного розвитку дитини потрібна сім'я, яка психологічно готова до прийняття некресної дитини та володіє внутрішніми та зовнішніми ресурсами, які виступають позитивними індикаторами психологічної готовності батьків до усиновлення.

Таким чином, окреслюючи особливості мотивації до усиновлення з боку усиновлювачів, наше дослідження підтвердило, що мотивація до усиновлення дитини є одним із чинників для забезпечення його ефективності та може слугувати в напрямку прогностики його позитивного розвитку. Водночас, мотиваційний показник має вивчатися не ізольовано, а в контексті соціальних та родинних зв'язків, як сім'ї замінного батьківства, усиновлювачів, так і дитини, яка ними усиновлюється.

Зростання усиновленої дитини в родині з неадекватною мотивацією в ситуаціях, пов'язаних із потенційними труднощами, що обумовлюють проблеми адаптації, головними з яких є "стрес нового способу життя" та погіршення атмосфери сімейних відносин, призводить до відмови від усиновленої дитини. Саме тому в процесі добору сім'ї потенційних усиновителів важливо встановити як конструктивні, так і деструктивні мотиви подружжя до прийняття в сім'ю нерідної дитини. Тому ця обставина вимагає, з одного боку, продуманої системи заходів щодо підготовки майбутніх батьків до усвідомлення ними ролі батьківства, реалізації в природних умовах сімейного виховання своїх нових обов'язків. З іншого боку, відкритості процесу усиновлення гласності, як необхідної умови підвищення культури усиновлення.

Можна сказати, що у мотивації дорослих до усиновлення і прийомного батьківства немає суттєвих розбіжностей, зважаючи на бажання дорослих дбати про дитину. Цільове призначення цих двох систем допомоги дитині обумовлює роботу із мотивацією кандидатів, скеровуючи їх до свідомого розуміння станів, потреб та прав дитини і, перш за все, на її історію походження, автобіографічну пам'ять та право приймати рішення щодо свого життя в новій сім'ї.

Перспективи подальших досліджень полягають у систематизації емпіричного і теоретичного матеріалу зазначеної проблематики та підготовки методичних рекомендацій, тренінгових програм надання дієвої допомоги й повноцінного розкриття потенційних можливостей у кандидатів на заміне батьківство, що надалі сприятиме виникненню у них конструктивної мотивації та забезпечить гармонійний розвиток дитячої особистості.

Список використаних джерел

1. Алёшина Ю. Е. Социально-психологические методы исследования супружеских отношений / Ю. Е. Алёшина, Л. Я. Гозман, Б. М. Дубовская - М. : 1987 - 120 с.
2. Бевз Г. М. Соціально-психологічні чинники виникнення та розвитку прийомного батьківства: дис. канд. психол. наук : 19.00.05 / Бевз Галина Михайлівна ; Київ. Центральний ін-т післядипломної педагогічної освіти АПН України. — К. : Київ, Інститут психології ім. Г. С. Костюка АПН України 2001. — 281 с.
3. Бевз Г. Подружжя взаємодія як механізм перегляду позицій замісного батьківства / Г. Бевз // Збірник наукових праць Інституту психології ім. Г. С. Костюка НАПН України ; за ред. С. Д. Максименка. — Т. XIII, ч. 7. — К., 2011. — С. 15–22.]
4. Бевз Г. Приймні сім'ї: оцінка створення, функціонування та розвитку / Г. Бевз. — К. : Главник, 2006. — 112 с.
5. Москаленко В. Соціальна психологія: підручник / В. Москаленко. — К. : Центр навч. літ-ри, 2005. — 624 с.
6. Мельничук Т. І. Соціально-психологічні чинники забезпечення ефективності процесу усиновлення дітей іноземними громадянами / Т. І. Мельничук // Проблеми загальної та педагогічної психології : зб. наук. пр. Інституту психології ім. Г. С. Костюка НАПН України ; за ред. С. Д. Максименка. — К., 2012. — Т. XIV, ч. 3 — С. 207–216.
7. Мельничук Т. І. Визначення індикаторів психологічної готовності сім'ї до усиновлення / Т. І. Мельничук // Серія «Психологія і педагогіка»: Наукові записки. — Острого: Вид-во Національного ун-ту «Острозька академія», 2013. — Вип. 22. — С. 116–122.

8. Мельничук Т. І. Ставлення батьків та дітей у сім'ях усиновителів/удочерителів до «таємниці» некривного походження прийнятої в сім'ю дитини. / Т. І. Мельничук // Проблеми сучасної психології: зб. наук. пр. Кам'янець-Подільського нац. ун-ту ім. Івана Огієнка, ін-ту психології імені Г. С. Костюка НАПН України, 2014. — №25.— С.255–267.
9. Пиюкова С. С. Формирование педагогической компетентности родителей приемных детей: дис. канд. пед. наук / С. С. Пиюкова. — Самара, 2002. — 202 с.
10. Райкус Дж. Социально-психологическая помощь семьям и детям групп риска: практ. пособие: в 4-х т. / Дж. Райкус, Р. Хьюз; пер. В. Пригожего. — М.: Эксмо, 2009. — Т. 4. — 416 с.
11. Усвідомлене батьківство як умова повноцінного розвитку дитини та підвищення виховного потенціалу громади: методичні матеріали до тренінгу / [упоряд. І. В. Братусь та ін.]; за заг. ред. Г. М. Лактіонової. — К.: Наук. світ, 2004. — 86 с.

Spysok vykorystanykh dzherel

1. Aljoshina Ju. E. Social'no-psihologicheskie metody issledovaniija supruzheskih otnoshenij / Ju. E. Aljoshina, L. Ja. Gozman, B. M. Dubovskaja - M.: 1987 - 120 s.
2. Bezv H. M. Sotsialno-psykholohichni chynnyky vynyknennia ta rozvytku pryiomnoho batkivstva: dys. kand. psykol. nauk : 19.00.05 / Bezv Halyna Mykhailivna ; Kyiv. Tsentralnyi in-t pisladyplomnoi pedahohichnoi osvity APN Ukrainy. — K. : Kyiv, Instytut psykholohii im. H. S. Kostiuka APN Ukrainy 2001. — 281 s.
3. Bezv H. Podruzhnna vzaiemodiia yak mekhanizm perehliadu pozytsii zamisnoho batkivstva / H. Bezv // Zbirnyk naukovykh prats Instytutu psykholohii im. H. S. Kostiuka NAPN Ukrainy ; za red. S. D. Maksymenka. — T. XIII, ch. 7. — K., 2011. — S. 15–22.]
4. Bezv H. Pryiomni sim'i: otsinka stvorennia, funktsionuvannia ta rozvytku / H. Bezv. — K. : Hlavnuk, 2006. — 112 s.
5. Moskalenko V. Sotsialna psykholohiia: pidruchnyk / V. Moskalenko. — K. : Tsentr navch. lit-ry, 2005. — 624 s.
6. Melnychuk T. I. Sotsialno-psykholohichni chynnyky zabezpechennia efektyvnosti protsesu usynovlennia ditei inozemnymy hromadianamy / T. I. Melnychuk // Problemy zahalnoi ta pedahohichnoi psykholohii : zb. nauk. pr. Instytutu psykholohii im. H. S. Kostiuka NAPN Ukrainy ; za red. S. D. Maksymenka. — K., 2012. — T. XIV, ch. 3 — S. 207–216.
7. Melnychuk T. I. Vyznachennia indyikatoriv psykholohichnoi hotovnosti sim'i do usynovlennia / T. I. Melnychuk // Seriia «Psykholohiia i pedahohika»: Naukovi zapysky. — Ostroh : Vyd-vo Natsionalnoho un-tu «Ostrozka akademii», 2013. — Vyp. 22. — S. 116–122.
8. Melnychuk T. I. Stavлення batkiv ta ditei u simiakh usynovytelev/udocheryteliv do «taiemnytsi» nekrivnoho pokhodzhennia pryiniatoi v simiu dytyny. / T. I. Melnychuk // Problemy suchasnoi psykholohii : zb. nauk. pr. Kam'ianets-Podilskoho nats. un-tu im. Ivana Ohienka, in-tu psykholohii imeni H. S. Kostiuka NAPN Ukrainy, 2014. — №25.— S.255-267.
9. Pijukova S. S. Formirovanie pedagogicheskoi kompetentnosti roditelej priemnykh detej : dis. kand. ped. nauk / S. C. Pijukova. — Samara, 2002. — 202 s.
10. Rajkus Dzh. Social'no-psihologicheskaja pomoshh' sem'jam i detjam grupp riska: prakt. posobie: v 4-h t. / Dzh. Rajkus, R. H'juz; per. V. Prigozhego. — M.: Jeskmo, 2009. — T. 4. — 416 s.
11. Usvidomlene batkivstvo yak umova povnotsinnnoho rozvytku dytyny ta pidvyshchennia vykhovnoho potentsialu hromady: metodychni materialy do treninhu / [uporiad. I. V. Bratus ta in.]; za zah. red. H. M. Laktionovoi. — K. : Nauk. svit, 2004. — 86 s.

Bezv, H.M., Melnychuk, T.I. Motivation for child adoption or foster parenting as a predictor of their success.

This article deals with the motivation for child adoption and foster parenthood. Motivation is considered as a predictor of successful child adoption / foster parenting which implies respect for the child's identity and agreement between adults' caring for non-blood children in the replacement families and adults' expectations. This process is shown to be two-fold: the adults seek to satisfy the child's needs and their own needs of parenthood, while the child seeks to satisfy his / her needs for care, growth and protection. The motivation for adoption and foster parenting is one of the main child adoption success factors. Whatever the type of replacement care of the child (foster family or adoptive family), the motivation for child adoption is usually difficult to understand. Its realization involves serious work with specialists. With some reservations, adoption motives can be divided into constructive and destructive ones. The destructive motivation acts as an obstacle in preserving the child's identity and developing his / her personal life. The authors argue that a psychologist's work with replacement parenthood candidates can differ according to the type. Conservation of genetic memory of the child is an important aspect of psychologists' work, which in case of adoption aims at strengthening the processes of child's assimilation, and in case of foster parenting aims at slowing down these processes. Adults' adoption preparation training program is considered a good practice. The program aims at teaching adults to use self-analysis for getting aware of their own and their children's needs, values and expectations in relation to individual and family development.

Keywords: adoption, foster family, motivation, training course, efficiency, autobiographical memory of child.

Відомості про авторів

Бевз Галина Михайлівна, доктор психологічних наук, доцент; професор кафедри загальної та практичної психології ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» НАПН України; м. Київ, Україна.

Bezv, H.M., Dr., Prof., Dept. of general and applied psychology, University of Educational Management of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine; Kyiv, Ukraine.

E-mail: galina.bevz@gmail.com

Мельничук Тетяна Іванівна, кандидат психологічних наук, старший науковий співробітник лабораторії організаційної та соціальної психології Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України, м. Київ, Україна

Melnychuk, T.I., PhD, senior researcher, Laboratory of organizational and social psychology, G.S.Kostiuk Institute of Psychology of the NAPS of Ukraine, Kyiv, Ukraine.

E-mail: mti_kiev@ukr.net